

Motion till riksdagen 2021/22:4071

av **Karolina Skog m.fl. (MP)**

Tidigarelägg översynen av det finanspolitiska ramverket

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta initiativ till en tidigareläggning av översynen av det finanspolitiska ramverket och tillkännager detta för regeringen.

Klimatet kräver stora investeringar

Vi befinner oss mitt i en omställning av samhället och ekonomin för att undvika förödande klimatförändringar. Omställningen kräver stora investeringar, bland annat i infrastruktur, energisystem och utveckling av nya teknologier. Denna omställning pågår, men det är tydligt att den går för långsamt. Mer behöver göras och tiden är en avgörande faktor. Klimatinvesteringar är till sin natur tidsbundna. Ju tidigare en investering görs, desto tidigare kan den bidra till att utsläpp undviks. Detta begränsar klimatförändringarna och därför också de kostnader som klimatförändringarna medför. Avkastningen på en investering som sänker utsläpp är således bättre ju tidigare den görs. För varje dag som går utan tillräckliga investeringar blir konsekvenserna av klimatkrisen mer kostsamma. Kostnaden för att inte agera kan bli mycket stora.

Eftersom klimatförändringarna påverkar Sverige redan idag föreligger även stora behov av förebyggande investeringar. Kostnaderna för att förebygga olyckor och bristsituationer är betydligt lägre än att hantera konsekvenserna av kriser som översvämningar, skred eller vattenbrist.

Välfärden är underfinansierad

Parallellt med klimatutmaningen ser vi att välfärden är underfinansierad. Var fjärde svensk kommun gjorde 2018 ett underskott och denna utveckling ser bara ut att förstärkas.

Finansdepartementet gjorde 2019 bedömningen att gapet mellan dagens skattenivåer och de utgifter som behövs för en bibehållen standard i välfärden redan 2026 kommer att uppgå till 90 miljarder kronor. Regionerna brottas med stora problem med att finansiera ökande kostnader för avancerad vård och läkemedel. Utmaningarna att kompetensförsörja välfärden framåt är mycket stora, vilket kräver att välfärdsyrkena blir attraktiva nog för att locka och behålla personal.

Pandemin har blottat stora brister i samhällets beredskap, och visat vilka konsekvenser det får om exempelvis äldreomsorgen inte har de resurser som krävs för att upprätthålla sin verksamhet. Underfinansiering av välfärdens kärna i form av skola, vård och omsorg kan fortplanta sig och underminera den ekonomiska utvecklingen på lång sikt. Den demografiska utvecklingen förvärrar underfinansieringen. De kommande tio åren väntas befolkningen öka med ytterligare en miljon människor. Den arbetande befolkningen växer inte i samma takt. Om tio år behöver varje arbetande individ försörja 0,1 fler människor än idag.

Sällan har vi kunnat låna så billigt

Samtidigt som Sverige har mycket stora investeringsbehov befinner sig staten i en mycket fördelaktig finansiell situation. Sveriges statskuld är betydligt lägre än snittet i EU och den s.k. Maastrichtskulden är långt ifrån den tillåtna gränsen inom EU:s stabilitets- och tillväxtpakt. Samtidigt pågår en diskussion mellan EU:s medlemsländer om att dessa regler för statsfinansiering riskerar att stå i vägen för nödvändiga investeringar både för att undvika klimatkris och för att få igång ekonomin efter covid-19-pandemin. Sveriges internationella kreditvärdighet är mycket god. I juni 2021 lånade staten genom Riksgäldskontoret tio miljarder kronor på femtio år till en ränta av 1,386 %. Räntan på en femårig statsobligation är när detta skrivs 0,01 %. Dessa räntenivåer understiger inflationstakten, vilket innebär att staten i praktiken lånar till negativ realränta. Behovet av finansiering för klimatet och välfärden i kombination med det mycket fördelaktiga finansiella läge vi befinner oss i öppnar ett unikt möjlighetsfönster för att ta politiskt ansvar för situationen vi befinner oss i. Genom att nu satsa mer på klimatet och välfärden kan vi bidra till att lösa två av de utmaningar som annars kommer att prägla framtida generationer – klimatkrisen och en bristande välfärd. Det är därför ansvarsfullt att till dessa investeringar låna pengar idag som ska betalas tillbaka av kommande generationer, eftersom dessa investeringar gynnar kommande generationer. Förutsättningarna för dessa lån har aldrig varit bättre och priset har aldrig varit lägre.

Ramverket begränsar möjligheterna till investeringar

I efterdyningarna av den svenska finanskrisen på 90-talet skapades det finanspolitiska ramverket. Ramverkets syfte är att slå vakt om en brett förankrad, ansvarsfull och långsiktig finanspolitik. Detta system har tjänat oss väl, men är anpassat efter en helt

annan ekonomisk situation än den vi befinner oss i idag. Skuldankaret i det finanspolitiska ramverket anger att staten ska hålla statsskulden runt 35 % av BNP och vid betydande avsteg från denna nivå behöver regeringen förklara sig inför riksdagen samt visa hur man ska ta sig tillbaka till ankarets tillåtna nivå. Överskottsmålet anger att det finansiella sparandet ska uppgå till en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel. Dessa två delar av det finanspolitiska ramverket utövar en betydande begränsning av statens möjligheter att genom lån finansiera för framtiden helt avgörande investeringar.

Att se över och reformera det finanspolitiska ramverket har således potential att frigöra stora mängder kapital att investera i klimatomställningen och välfärden. Detta kan göras utan att statsskulden ens behöver närma sig den högsta nivå som tillåts av EU:s stabilitets- och tillväxtpakt. Möjligheten att frigöra denna potential bör bli föremål för en ordnad diskussion.

Tidigarelägg översynen av det finanspolitiska ramverket

I det finanspolitiska ramverket regleras att en återkommande översyn av ramverket ska ske vart åttonde år. Nästa översyn är planerad till 2025. De pågående klimatförändringarna har allt mer kommit att betraktas som en fundamental risk för ekonomisk och finansiell stabilitet och hållbarhet. Detta har emellertid ännu inte beaktats vid utformningen av det svenska finanspolitiska ramverket trots att det modifierades så sent som 2019. En ny översyn ska påbörjas 2025 och ett nytt ramverk kan träda i kraft 2027.

Klimatpolitiska rådet konstaterar i sin rapport för 2021 att den utredning som låg till grund för det uppdaterade ramverket endast analyserade finanspolitisk hållbarhet utifrån faktorer såsom demografi och arbetsmarknad. Det fanns inte heller något klimatperspektiv i utredningens direktiv. Sedan dess har flera internationella och nationella institutioner såsom Riksbanken, Bank of England, IMF och OECD satsat stort på att inkludera klimatomställningen i de egna finansiella och ekonomiska analyserna.

Klimatpolitiska rådet menar att det finanspolitiska ramverket behöver bygga på en riskanalys för hållbarhet i ett bredare och mer långsiktigt perspektiv än vad som är fallet idag. Skuldankaret på 35 procent av BNP har satts för att ge en betydande marginal till EU:s skuldgräns och till skuldnivåer som identifierats som problematiska. Ett alltför lågt skuldankare kan dock medföra att Sverige investerar otillräckligt för framtida generationer.

I ljuset av ovan beskrivna investeringsbehov har vi inte tid att vänta in den planerade översynen av det finanspolitiska ramverket. Det är ett alltför viktigt instrument för de investeringar som framtiden kräver av oss under kommande år. Sverige har råd att göra en översyn i syfte att bättre nyttja de finansiella möjligheter som står till buds. Men vi har inte råd att försaka nödvändiga investeringar i klimatet och välfärden.

Karolina Skog (MP)

Lorentz Tovatt (MP)

Emma Hult (MP)

Annika Hirvonen (MP)